

Suvremeni pravni instituti dobrovoljnog vađenja i obveznog uklanjanja podrtina, potonulih stvari i podstandardnih plovnih objekata s posebnim osvrtom na uklanjanje putem javne dražbe

dr. sc. Adriana V. Padovan, dr. sc. Gordan Stanković

„Što je novo donio Pomorski zakonik u posljednjih 20 godina?“

Rijeka, 18. listopada 2024.

UVOD

Ako se ne pozabaviš problemom, problem će se pozabaviti tobom.

➤ **Problem:**

- Podstandardni pomorski objekti („Serine“)
- Podrtine („Deal“)

➤ **MOĆNI ALATI u rukama lučkih kapetanija**

- **ALI: Imovinskopravne implikacije** - upravne ovlasti koje imaju učinak u imovinskopravnoj sferi (gubitak / stjecanje vlasništva; postojeća založna prava)

I. VAĐENJE I UKLANJANJE PODRTINA I POTONULIH STVARI

POJMOVI

PODRTINA vs POTONULA STVAR

- **PODRTINA** („Podrtina nastala nakon pomorske nesreće, u nastavku podrtina“ – čl. 840.a, st. 1. PZ), jest:
 - a) potonuli ili nasukani **plovni ili plutajući objekt**, ili
 - b) bilo koji dio potonulog ili nasukanog **plovnog ili plutajućeg objekta**, uključujući svaki predmet koji se nalazi ili se nalazio na tom objektu, ili
 - c) svaki predmet koji je nestao u moru s **plovnog ili plutajućeg objekta** i koji je nasukan, potonuo ili ostavljen da pluta, ili
 - d) **plovni ili plutajući objekt** koji će uskoro potonuti ili se nasukati, ili se to opravdano može očekivati, ako još nisu poduzete učinkovite mjere radi pomoći tom objektu ili drugoj ugroženoj imovini.

POJMOVI

PODRTINA vs POTONULA STVAR

➔ POTONULA STVAR bilo koja stvar, osim podrtine, koja je potonula u moru ili se nasukala, ili ju je more izbacilo na obalu ili koja će uskoro potonuti ili se nasukati ili se to opravdano može očekivati, ako još nisu poduzete učinkovite mjere radi spašavanja te stvari (čl. 840.a, st. 2. PZ).

➔ **RAZLIKOVNI ELEMENT - PORIJEKLO**

POJMOVI

VAĐENJE vs UKLANJANJE

- **VAĐENJE** - podizanje podrtine, odnosno potonule stvari na površinu te druge mjere vađenja stvari iz mora (čl. 840.a, st. 7. PZ)
- **UKLANJANJE** - svaki oblik sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja **opasnosti** prouzročene podrtinom, odnosno potonulom stvari (...) (čl. 840.a, st. 6. PZ).
- **RAZLIKOVNI ELEMENT – OPASNOST**
- **OPASNOST** (čl. 840.a, st. 4. PZ) svaka okolnost ili prijetnja:
 - a) koja ugrožava ili ometa sigurnost plovidbe; ili
 - b) od koje se opravdano mogu očekivati velike štetne posljedice za morski okoliš ili obalu ili povezane interese.

KAKO FUNKCIONIRA SUSTAV

- **LK** može poduzimati mjere za uklanjanje podrtine ili potonule stvari koja predstavlja **opasnost** (čl. 840.j, st. 1.)
- **MJERE** – u razmjeru s OPASNOŠĆU (čl. 840.j, st. 2.). „*samo one mjere koje se smatraju razumnima za potrebe uklanjanja opasne podrtine ili opasne potonule stvari, a čim se podrtina ili potonula stvar ukloni mora ih obustaviti. Takve mjere ne smiju nepotrebno ometati prava i interese vlasnika i drugih zainteresiranih osoba.“ (čl. 840.j, st. 3.)*
- Cijeli niz KRITERIJA za ocjenjivanje opasnosti: a) vrsta, veličina i građa podrtine; b) dubina vode na tom području; c) amplituda morskih mijena i morske struje na tom području; d) osobito osjetljiva morska područja ili jasno definirano područje zaštićenog ekološko-ribolovnog pojasa na kojem su usvojene posebne obvezatne mjere protiv onečišćenja s brodova; e) blizina brodskih ruta ili separacijskih zona; (...) (čl. 840.l)

KAKO FUNKCIONIRA SUSTAV (2)

STUPNJEVANI PRISTUP – ovisno o tome postoji li HITNOĆA

► Kada hitnoća NE POSTOJI

- (i) Ako LK utvrdi da podrtina predstavlja opasnost, rješenjem će narediti VLASNIKU da ukloni podrtinu (čl. 840.n, st. 1.). LK može odrediti uvjete uklanjanja (st. 3.). Nakon započetog uklanjanja, LK može intervenirati „u mjeri u kojoj je potrebno osigurati da se uklanjanje zaista provodi na način koji je učinkovit i siguran te kojim se štiti morski okoliš“ (st. 4.)
- (ii) Ako vlasnik NE ukloni podrtinu u roku, LK uklanjanje nalaže ovlaštenom tijelu (čl. 840.n, st. 7.)

KAKO FUNKCIONIRA SUSTAV (3)

- **Kada hitnoća POSTOJI** („U slučajevima koji zahtijevaju hitno djelovanje kada opasnost postane osobito ozbiljna“) - LK donosi „rješenje temeljem kojega će **ovlašteno tijelo odmah intervenirati** na trošak i rizik vlasnika, uklanjanjem podrtine na najefikasniji i najbrži mogući način, (...)“ (čl. 840.n, st. 6.)
- **SREDSTVA ZA UKLANJANJE** osigurava **ovlašteno tijelo**, a u slučaju Plovputa d.o.o. – **država iz proračuna** (čl. 840.n, st.10.).
- **ALI to NE utječe na odgovornost VLASNIKA** za naknadu tih troškova (čl. 840.n, st. 10; čl. 840.nj; čl. 840.o), kao ni odgovornost izdavatelja **FINANCIJSKOG JAMSTVA** (čl. 840.p; čl. 840.r)

II. **PODSTANDARDNI POMORSKI OBJEKTI** (članak 171. PZ – *lex „Serine”*)

KONTEKST

- KONTEKST **Inspekcijski nadzor** (DIO TREĆI – „Sigurnost plovidbe i zaštita od onečišćenja pomorskih objekata“; Glava IX. – „Inspekcijski nadzor“)
- Primjena na domaće i strane pomorske objekte, kod kojih su inspekcijskim nadzorom utvrđeni nedostaci u pogledu sposobnosti za plovidbu

KAKO FUNKCIONIRA SUSTAV

- **ŠIROKE OVLAŠTI LUČKIH KAPETANIJA** – ovisno o tome postoji li ili ne postoji OPASNOST
- **Stupnjevani pristup**
- **Ako opasnost NE postoji** - Paleta mjera - Nalog zapovjedniku da otkloni nedostatke – st. 1; zabrana plovidbe i oduzimanje isprave o sposobnosti broda za plovidbu – st. 2; zabrana manipulacija teretom – st. 3; inspekcijski pregled čak i izvan unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora RH – st. 4; od priznate organizacije zatražiti na uvid dokumentaciju o postupku izdavanja svjedodžbi za brod koji se nadzire – st. 5; pečaćenjem broda ili na drugi pogodan način onemogućiti plovidbu, odnosno ukrcaj, iskrcaj ili prekrcaj tereta vlastitim uređajima – st. 6

KAKO FUNKCIONIRA SUSTAV (2)

➤ Ako opasnost POSTOJI – pristup ovisi o STUPNJU opasnosti

- (i) Ako se utvrdi da brod „predstavlja ili može predstavljati OPASNOST za luke, plovne putove, plovidbu, iskorištavanje prirodnih bogatstava mora ili okoliša“:
- rješenjem narediti vlasniku broda da u primjerenom roku poduzme mjere za njegovo uklanjanje uz nadzor kapetanije (st. 7.)
 - ako **vlasnik ne postupi po nalogu** - rješenjem narediti ovlaštenom tijelu da ga na trošak i rizik vlasnika ukloni (st. 8.)
- (ii) A ako brod „predstavlja NEPOSREDNU OPASNOST za luke, plovne putove, plovidbu, iskorištavanje prirodnih bogatstava mora ili okoliša, kapetanija **ĆE** i bez prethodnog donošenja rješenja iz stavka 7. ovoga članka odlučiti o uklanjanju broda na trošak i rizik vlasnika.“

III. ZAJEDNIČKA OBILJEŽJA

ZAJEDNIČKA OBILJEŽJA

- **TKO vrši uklanjanje?** „**OVLAŠTENO TIJELO**“ - Tijelo koje upravlja lukom, odnosno kopnenim dijelom pomorskog dobra na čijem se području brod nalazi, odnosno Plovput d.o.o. ako se brod nalazi izvan lučkog područja
- **UKLANJANJE** „svaki oblik sprječavanja, ublažavanja ili otklanjanja opasnosti“, s time da „može uključivati i prodaju (...) na javnoj dražbi“ (čl. 171, st. 11. / čl. 840.a, st. 6. + čl. 840.u, st. 3.)
- **STUPNJEVANI pristup** ovisno o tome koliko je situacija **HITNA**

ZAJEDNIČKA OBILJEŽJA (2)

- **ZALOŽNO PRAVO I PRAVO RETENCIJE** U pogledu tražbine koja se tiče **naknade troškova uklanjanja RH**, odnosno **ovlašteno tijelo** koje je uklonilo brod / podrtinu / potonulu stvar odnosno osiguralo sredstva za uklanjanje ima **založno pravo** na predmetu uklanjanja te ga može i **zadržati** do podmirenja te tražbine (čl. 171, st. 12. / čl. 840.u).
- **Založni vjerovnici** mogu svoje tražbine po osnovi naknade troškova uklanjanja namiriti iz **prodajne cijene** podrtine / potonule stvari, ostvarene na **javnoj dražbi** ili **sudskom prodajom** u skladu s pravilima o ovrsi na brodu (čl. 840.u, st. 3.)
- **NAD-PRIVILEGIRANI STATUS** – u razdiobi kupovnine ostvarene SUDSKOM PRODAJOM, ovi vjerovnici namiruju se čak i **ISPRED tražbina osiguranih privilegijem na brodu** (čl. 912, st 1, toč. 1. i 2.).

IV. PRODAJA NA JAVNOJ DRAŽBI

ŠTO ZNAMO IZ PZ-a

- Javna dražba propisana je kao jedan od načina uklanjanja (v. gore)
- Ako su uklanjanjem ostvarena određena novčana sredstva, ona će se iskoristiti za podmirenje razumnih troškova vezanih uz uklanjanje, dok će se možebitni ostatak sredstava deponirati kod teritorijalno nadležnog trgovačkog suda na ime vlasnika broda, o čemu će Ministarstvo objaviti oglas na svojim internetskim stranicama i u „Narodnim novinama“ (čl. 171, st. 14.).
- Način i postupak prodaje broda na javnoj dražbi u skladu sa stavkom 11. ovoga članka propisuje ministar PRAVILNIKOM (čl. 171, st. 17.).
- Prodaja na javnoj dražbi utrnjuje hipoteke (čl. 236, st. 1, toč. 5.) i pomorske privilegije (čl. 246, st. 1, toč. 5.)
- Stjecanje vlasništva od nevlasnika, a nije sudska prodaja? A prodavatelj („ovlaštena osoba“) u nekim slučajevima nije ni tijelo javne vlasti (Plovput d.o.o, koncesionari u lukama posebne namjene). Hm, hm...

PRAVILNIK O PRODAJI

- **PRAVILNIK o načinu i postupku prodaje pomorskog objekta, podrtine ili potonule stvari na javnoj dražbi**
- **Radna skupina (MMPI + vanjski)** – tekst se dosta dugo „brusio“
- Razrada zakonskih odredaba o postupanju **Lučke kapetanije** (kod donošenja rješenja), kao i „**ovlaštenog tijela**“ (kod pripreme i provođenja javne dražbe)
- Postupak prodaje na javnoj dražbi ustrojen je dijelom po uzoru na odredbe PZ o **prodaji broda u ovršnom postupku**
- **Načela:** javnosti; učinkovitosti; zaštite interesa vjerovnika koji je osigurao sredstva za uklanjanje; zaštite interesa vlasnika i drugih založnih vjerovnika
- Provedeno **javno savjetovanje** – Čeka potpis ministra

PRAVILNIK O PRODAJI (2)

- **PROBLEM** s propisima o **javnoj nabavi** – valjda riješeno
- Trebat će vremena da sustav proradi. Možda nije idealan. Možda će u provedbi biti i grešaka.
- **ALI sustav treba koristiti bez većeg oklijevanja** (v. LK Pula u predmetu „Deala”), jer pruža učinkovit pravni mehanizam uklanjanja podstandardnih pomorskih objekata i podrtina / potonulih stvari, uz kvalitetnu ravnotežu između zaštite interesa javne vlasti obalne države i interesa vlasnika / založnih vjerovnika.

HVALA NA POZORNOSTI!